

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดทำงบการเงิน (มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 35 การนำเสนองบการเงิน ปรับปรุง 2550) ฝ่ายบริหารต้องประเมินความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของบริษัท งบการเงินต้องจัดทำขึ้นตามหลักการดำเนินงานต่อเนื่อง เว้นแต่บริษัทมีความตั้งใจที่จะชำระบัญชี เลิกบริษัท หรือไม่มีทางเลือกอื่นใด นอกเหนือจาก การชำระบัญชีหรือเลิกบริษัท จากการประเมินความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หากฝ่ายบริหารพบว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ใดที่อาจทำให้เกิดความสงสัยอย่างมีนัยสำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของบริษัท บริษัทต้องเปิดเผยให้ทราบถึงความไม่แน่นอนเหล่านั้น ในกรณีที่งบการเงินจัดทำขึ้นตามหลักการดำเนินงานต่อเนื่อง บริษัทจะต้องเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงนี้ พร้อมทั้งเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดทำงบการเงิน และเหตุผลที่บริษัทไม่อาจดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้

ในการประเมินความเหมาะสมของข้อสมมติเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัท ฝ่ายบริหารต้องพิจารณาข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่เกี่ยวกับอนาคตเป็นเวลานานอย่างน้อย 12 เดือน นับจากวันที่ในงบดุล ในกรณีที่บริษัทมีกำไรในอดีตและมีแหล่งเงินทุนรองรับในปัจจุบันอาจสรุปได้ว่าการใช้หลักการดำเนินงานต่อเนื่องในการนำเสนองบการเงินมีความเหมาะสมแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ในรายละเอียด ในกรณีอื่น ๆ ฝ่ายบริหารอาจจะต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรทั้งในปัจจุบันและในอนาคต กำหนดการชำระคืนหนี้ และแหล่งเงินทุนทดแทนที่เป็นไปได้

รายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor Reports) เป็นผลงานของผู้สอบบัญชีที่นำเสนอต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ผู้สอบบัญชีจึงต้องมีแนวทางปฏิบัติในการจัดทำรายงานการสอบบัญชีให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้ใช้รายงานของผู้สอบบัญชีได้ทราบถึงขอบเขต หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีได้อย่างชัดเจน รายงานของผู้สอบบัญชีใช้สื่อสารผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่ได้ปฏิบัติตามการตรวจสอบตามมาตรฐานวิชาชีพไปยังผู้ทำให้ผู้ใช้พึงจะได้รับทราบถึงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่ได้ให้ความมั่นใจหรือความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ถึงเป็นข้อยุติเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินของบริษัท ซึ่งในขั้นตอนของการตรวจสอบบัญชีนั้น การรายงานผลการตรวจสอบถือเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการและ

ถือได้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบบัญชี Gibson (1995) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องรับรองการเงินโดยเสนอความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินของธุรกิจนั้น ดังนั้นเป้าหมายเบื้องต้นของผู้สอบบัญชีในการวิเคราะห์ทางการเงินก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นในการเสนอความเห็นเพื่อรับรองการเงินนั่นเอง John (2000) ได้ให้แนวคิดว่าการวิเคราะห์การเงินนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการข่าวสาร (Information) ของบุคคลหลายฝ่าย และช่วยแปลงข้อมูลตัวเลขทางการเงินเหล่านั้นให้เป็นข้อมูลตัวเลขที่มีคุณค่า เมื่อมีผู้ใช้งบการเงินในหลาย ๆ วัตถุประสงค์จึงมีความจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเหล่านั้นให้ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นและประหยัดเวลาโดยการนำข้อมูลทางบัญชีมาช่วยในการคาดคะเนเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของบริษัทในอนาคต จากแนวคิดของ Bernstein (1999) สะท้อนให้เห็นว่าหลักฐานหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผลแสดงความคิดเห็นต่อบการเงินด้วยความเชื่อมั่นมากขึ้นคือการวิเคราะห์การเงิน ซึ่งสามารถทำให้ทราบฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน

ดังนั้นการศึกษานี้จึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับโอกาสการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง (Going Concern)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับโอกาสในการออกรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแบบที่เปลี่ยนแปลงในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ตัวแปรซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ตามสมมติฐานต่าง ๆ ดังนี้

จากการศึกษาของธิดา อุทัยจริญ (2548) Bartov and other (2001) Mutchler (1985) สะท้อนให้เห็นว่าความเสี่ยงทางการเงินเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงเสถียรภาพของบริษัท และความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ของบริษัทเพื่อให้เกิดสภาพคล่องภายในบริษัท ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินจะเป็นการเปรียบเทียบส่วนของเจ้าของที่มีอยู่กับการะทบทางการเงินหรือภาระหนี้คงค้างโดยใช้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในการวัดความเสี่ยงทาง

การเงิน ซึ่งความเสี่ยงทางการเงินดังกล่าวนี้มีทฤษฎีของ Gibson (1995) John (2000) Bernstein (1999) มาสนับสนุนในการศึกษานี้ผู้วิจัยคาดว่ายิ่งสัดส่วนหนี้สินที่สูงกว่าเงินทุนจากผู้ถือหุ้น บ่งบอกถึงความเสี่ยงทางการเงินที่เพิ่มขึ้นจึงย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นใน รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการ ดำเนินงานต่อเนื่อง เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 : ความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการออก รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงาน ต่อเนื่อง

จากการศึกษาของธิดา อุทัยจริญ (2548) Bartov and other (2001) Mutchler (1985) สะท้อนให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีสามารถพยากรณ์ได้จากอัตราส่วนทางการเงิน โดย อัตราส่วนทางการเงินที่มีนัยสำคัญทางสถิติบ่อยครั้งสำหรับงานวิจัยในอดีต นั่นคือ อัตราส่วนกำไร ก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ ซึ่งอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวนี้มีทฤษฎีของGibson (1995) John (2000) Bernstein (1999) มาสนับสนุน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ถ้าอัตราส่วน กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธียิ่งสูง แสดงให้เห็นได้ว่าบริษัทมีประสิทธิภาพในการทำ กำไรจากยอดขายได้ในระดับสูงและสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารได้ดี ย่อมมี แนวโน้มต่ำที่บริษัทจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงสามารถ ตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 : ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการออก รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงาน ต่อเนื่อง

จากการศึกษาของธิดา อุทัยจริญ (2548) Bartov and other (2001) Mutchler (1985) สะท้อนให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีสามารถพยากรณ์ได้จากอัตราส่วนทางการเงิน โดย อัตราส่วนทางการเงินที่มีนัยสำคัญทางสถิติบ่อยครั้งสำหรับงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศนั้นคือ อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio) ซึ่งเป็นอัตราส่วนทางการเงินที่ ใช้วัดสภาพคล่องของกิจการ ซึ่งอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวนี้มีทฤษฎีของ Gibson (1995) John (2000) Bernstein (1999) มาสนับสนุน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ถ้าอัตราส่วนสินทรัพย์ หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนของกิจการอยู่ในระดับสูง อาจหมายถึงการดำรงสภาพคล่องที่ดี โอกาสที่จะเกิดภาวะขัดข้องทางการเงิน (Financial Distress) ก็อยู่ในระดับต่ำ ย่อมมีแนวโน้มต่ำที่

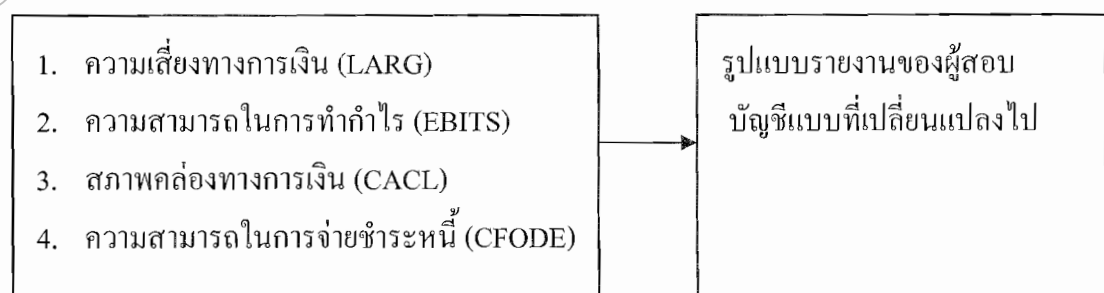
กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 3 : สภาพคล่องทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

จากการศึกษาของธิดา อุทร์พยัคฆ์เจริญ (2548) Bartov and other (2001) Mutchler (1985) สะท้อนให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีสามารถพยากรณ์ได้จากอัตราส่วนทางการเงิน โดยอัตราส่วนทางการเงินที่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ อัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวมซึ่งอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวนี้มีทฤษฎีของ Gibson (1995) John (2000) Bernstein (1999) มาสนับสนุน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม ยิ่งสูง แสดงให้เห็นได้ว่ากิจการมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ในระดับสูงย่อมมีแนวโน้มต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 4 ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 : ความสามารถในการจ่ายชำระหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับโอกาสการออกรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง
2. เพื่อให้ผู้บริหารทราบว่าอัตราส่วนทางการเงินมีผลต่อโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลประจำงวดอื่นได้แก่งบการเงินประจำปี รายงานประจำปี และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ของบริษัทที่มีผลการดำเนินงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2549-2550 โดยการศึกษาใช้ข้อมูลทุกหมวดอุตสาหกรรม ยกเว้นกิจการที่อยู่ในกลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ (Finance and Securities) กลุ่มธนาคาร (Banking) กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย (Insurance) กลุ่มตลาดหลักทรัพย์ใหม่ เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าว มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น และกลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นกลุ่มที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ข้อจำกัดงานวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตครอบคลุมเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมิได้ครอบคลุมถึงบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษานี้จึงไม่สามารถอธิบายได้กับอัตราส่วนทางการเงินของบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากการนำเสนองบการเงินและมาตรฐานการบัญชีที่บังคับใช้มีความแตกต่างกัน
2. ข้อจำกัดของการวิจัย กล่าวคือ การศึกษานี้เป็นการศึกษาในเชิงของความสัมพันธ์ (Association) ไม่ใช่ศึกษาในเชิงเหตุและผล (Causation) ดังนั้นการตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาในเชิงของความสัมพันธ์มากกว่าเชิงของเหตุและผล
3. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอาจจะมองข้ามตัวแปรที่อาจจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนั้น จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าตัวแปรที่ศึกษานี้จะสามารถอ้างอิงได้ทั้งหมด เนื่องจากอาจยังมีตัวแปรอื่นที่อาจจะมีสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

4. การใช้นโยบายและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่แตกต่างกันอาจทำให้ความสามารถในการเปรียบเทียบตัวเลขของแต่ละบริษัทหรือแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมแตกต่างกันได้ แม้จะอยู่ในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกันก็ตาม ดังนั้นในการเสนอผลการวิจัยจึงเป็นการนำเสนอในภาพรวมมากกว่าการนำเสนอเป็นรายบริษัทหรือเป็นรายอุตสาหกรรม

5. งานวิจัยนี้ผู้วิจัยไม่ได้แยกบริษัทที่อยู่ระหว่างเข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน (Non Performing Group) ออกจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากบริษัทเหล่านั้นโดยส่วนใหญ่มีรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

คำจำกัดความ

ผู้สอบบัญชี (Auditor) สมาคมการบัญชีอเมริกัน (The American Accounting Association: AAA) ได้ให้คำนิยามของการสอบบัญชีไว้ว่า การสอบบัญชีคือ กระบวนการของการรวบรวมและการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ เพื่อระบุและรายงานเกี่ยวกับระดับความสอดคล้องต้องกันของสารสนเทศนั้นกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการสื่อสารผลลัพธ์ให้ผู้ที่ใช้สนใจ การสอบบัญชีปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นอิสระ

รายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor's Report) หมายถึง การติดต่อสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการกระทำและข้อสรุปของผู้สอบบัญชีไปยังผู้ใช้ ได้แก่ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ นักลงทุน หน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไป หรือหมายถึงผลงานชิ้นสุดท้ายของผู้สอบบัญชีเพื่อให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือได้ในงบการเงินของบริษัทเพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้ได้อย่างถูกต้อง

รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Auditor Reports) หมายถึง รายงานของผู้สอบบัญชีที่สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 700 โดยครอบคลุมถึง กรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็นและมีการรายงานในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

2. รายงานแบบมาตรฐาน 3 ววรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with Emphasis of Matter Paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio)

1. อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity ratio) เป็นอัตราส่วนที่ใช้สำหรับวัดความสัมพันธ์ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความสามารถและความเพียงพอของสินทรัพย์หมุนเวียนในการชำระหนี้สินหมุนเวียน
2. อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Earning before Interest and Tax Expense to Net Sales) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการจัดการของบริษัท แสดงให้ทราบถึงรายได้จากการขายสินค้าหรือให้บริการหลังจากได้มีการหักค่าใช้จ่ายเรียบร้อยแล้ว
3. อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio) เป็นอัตราส่วนที่ใช้สำหรับวัดความสัมพันธ์ซึ่งจะทำให้ทราบถึงโครงสร้างทางการเงินหรือเงินลงทุนของบริษัทมาจากแหล่งใดบ้าง มากน้อยเพียงใด
4. อัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (Cash Flow to Total Debt Ratio) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับหนี้สินรวมที่มีอยู่แล้ว สัดส่วนเป็นอย่างไร